

Delregional rutin för provtagning

Bakgrund

Provtagningsprocessen, från ordination till utförandet samt analys av provet kan omfatta flera vårdgivare och vårdövergångar.

Syfte

Syftet med rutinen är att säkerställa patientsäkerhet och underlätta provtagning när den sker i samverkan och omfattar flera vårdgivare samt vårdövergångar. Detta genom att beskriva de olika delmomenten.

Definition av begrepp

Planerad provtagning: Provtagning som utförs tidigast 48 timmar efter ordinationstillfället.

Oplanerad provtagning: Provtagning som behöver utföras inom 48 timmar efter ordinationstillfället.

Provtagningsunderlag: Information om vilken patient det gäller, vilka prover som är ordinerade, tidpunkt för provtagningen, VGRID och ordinerade enhet.

Omfattning

Rutinen omfattar;

1. Specialistsjukvården ordinerar provtagning som utförs av kommunal primärvård.
2. Specialistsjukvården ordinerar provtagning som utförs av regional primärvård.
3. Regional primärvård ordinerar provtagning som utförs av kommunal primärvård.

Ansvarsfördelning

- Vårdgivaren som ordinerar provtagningen är ytterst ansvarig för att den vårdgivare som ska utföra provtagningen har kännedom om den och har tillgång till rätt information i rimlig tid innan provtagningen ska utföras.

- Vårdgivaren som ordinerar provtagningen och som av någon anledning inte får ett provsvar på det ordinerade provet är ansvarig för att omhänderta konsekvenserna av det uteblivna provsvaret.
- Vårdgivaren som ska utföra provtagningen har en skyldighet att informera ordinatören om det inte är möjligt att genomföra provtagningen.
- Regional primärvård är ytterst ansvarig för att bekosta och tillhandhålla provtagningsmaterial.
- Pappersremisser kan användas men bör vara en lösning som används i undantagsfall. Alla parter ska sträva efter att organisera sitt arbete på ett sätt som motverkar att pappersremisser behöver användas.

Tillvägagångssätt

1. Specialistsjukvården ordinerar provtagning som utförs av kommunal primärvård

Planerad provtagning

- Provet ordineras inom specialistsjukvården.
- Ordinationen kommuniceras till kommunal primärvård genom att ett provtagningsunderlag faxas eller skickas som bifogad fil i SAMSA.
- Kommunalt primärvård kontaktar vårdcentralens laboratorium och anger åt vilken verksamhet provtagningen utförs. Vårdcentralens laboratorium skriver ut etiketterna. De enheter inom kommunalt primärvård som själva kan skriva ut etiketter gör det.
- Kommunalt primärvård hämtar etiketter och provtagningsmaterial på vårdcentralen. Om det uppstår en situation som gör att kommunalt primärvård inte kan hämta etiketter används pappersremiss.
- Kommunalt primärvård utför provtagningen och märker upp provrören med etiketterna.
- Kommunalt primärvård lämnar provrören och i de fall pappersremiss använts till vårdcentralens laboratorium eller till sjukhuslaboratoriets provinlämning.

Oplanerad provtagning

- Provet ordineras inom specialistsjukvården.
- Ordinationen kommuniceras till kommunalt primärvård genom en telefonkontakt samt med ett efterföljande provtagningsunderlag som faxas eller skickas som en bifogad fil i SAMSA.

- Kommunal primärvård kontaktar vårdcentralens laboratorium och anger åt vilken verksamhet provtagningen utförs. Vårdcentralens laboratorium skriver ut etiketterna. De enheter inom kommunal primärvård som själva kan skriva ut etiketter gör det.
- Kommunal primärvård hämtar etiketter och provtagningsmaterial på vårdcentralen. Om det uppstår en situation som gör att kommunal primärvård inte kan hämta etiketter används pappersremiss.
- Kommunal primärvård utför provtagningen och märker upp provrören med etiketterna.
- Kommunal primärvård lämnar provrören och i de fall pappersremiss använts till vårdcentralens laboratorium eller till sjukhuslaboratoriets provinlämning.

2. Specialistsjukvården ordinerar provtagning som utförs av regional primärvård

Planerad eller oplanerad provtagning

- Provet ordinerar inom specialistsjukvården.
- Den enskilde får instruktioner om att besöka valfri provtagningsenhet eller aktuell öppenvårdsmottagning och ta med sig provtagningsunderlaget dit.

Det kommer finnas individer där det inte är känt för specialistsjukvården att individen har kommunal primärvård eller där individen under tiden från ordinationstillfället till tidpunkten för utförandet av provtagningen blir inskriven i kommunal primärvård. Dessa ärenden behöver hanteras utifrån varje enskilt fall.

3. Regional primärvård ordinerar provtagning som utförs av kommunal primärvård

Planerad eller oplanerad provtagning

- Provet ordinerar inom regional primärvård.
- Ordinationen kommuniceras till kommunal primärvård genom att ett provtagningsunderlag faxas eller informeras om enligt lokala rutiner exempelvis via telefonkontakt eller i samband med en rond där personal från båda vårdgivare deltar. Om möjligt kan ordinationen skickas genom att bifoga en fil i SAMSA.
- Kommunal primärvård kontaktar vårdcentralens laboratorium och anger åt vilken verksamhet provtagningen utförs. Vårdcentralens laboratorium skriver ut etiketterna. De enheter inom kommunal primärvård som själva kan skriva ut etiketter gör det.

- Kommunal primärvård hämtar etiketter och provtagningsmaterial på vårdcentralen. Om det uppstår en situation som gör att kommunal primärvård inte kan hämta etiketter används pappersremiss.
- Kommunal primärvård utför provtagningen och märker upp provrören med etiketterna.
- Kommunal primärvård lämnar provrören och i de fall pappersremiss använts till vårdcentralens laboratorium eller till sjukhuslaboratoriets provinlämning.

Om den enskilde blir inskriven i slutenvården och det finns en planerad provtagning

- Kommunal primärvård informerar om den planerad provtagningen i *vårdbegäran* som upprättas i SAMSA. Regional primärvård kan vid behov komplettera med uppgifter.
- Information i *vårdbegäran* kompletteras genom att kommunal primärvård ringer till utskrivningskoordinatören och anger vilken vårdcentral som är ansvarig för provtagningen och vem (VGRID) som ska ha svaret.
- Provet ordinerar "igen" inom specialistsjukvården med svar till aktuellt VGRID.

Förslag på gemensamt utvecklingsarbete för att öka patientsäkerheten och kvaliteten vid provtagning som sker i samverkan

Bakgrund

Provtagningsprocessen, från ordination till utförandet samt analys av provet kan omfatta flera vårdgivare och vårdövergångar. När provtagningsprocessen omfattar flera vårdgivare finns det moment som medför risker för patientsäkerheten och som tar extra tid för de involverade verksamheterna.

Under 2021 och 2022 fanns det ett pilotprojekt inom Södra Älvsborg. Pilotprojektet möjliggjorde att en enhet inom kommunal primärvård i Marks kommun och en enhet inom kommunal primärvård i Borås Stad har tillgång till VGR´s IT-system Analytix (system för hantering av prover) samt tillgång till etikettskrivare. Tillgången till systemet och etikettskrivare gör att kommunal primärvård kan se vilka prover som är ordinerad samt skriva ut etiketter. Detta möjliggör högre patientsäkerhet och tidsbesparing i form att rätt prov tas samt att medarbetarna inom kommunal primärvård inte behöver åka till vårdcentralen för att få tag på etiketter. Vårdcentralen besparas tidsåtgång för utskrifter och utlämning av etiketter. Pilotprojektet har upprättat dokumentation över de svårigheter och kvarstående åtgärder som behöver vidtas för att kunna införa detta på fler enheter.

Gemensamt utvecklingsarbete

Inom Beredningsgruppen finns det en arbetsgrupp som under 2025 arbetat med att ta fram en delregional rutin för provtagning i samverkan. Under arbetes gång har arbetsgruppen kommit fram till att upprätta en delregional rutin är rätt åtgärd att vidta ur ett kortsiktigt perspektiv men för att komma åt roten till bristerna/riskerna behövs en annan långsiktig lösning. Den långsiktiga lösning som arbetsgruppen ser är att kommunal primärvård ges tillgång till det IT-system (Analytix) eller annat aktuellt system där det finns information om ordinerade prover samt möjlighet att skriva ut etiketter ifrån.

Förslag på åtgärder

Arbetsgruppen föreslår att Närvårdssamverkan beslutar om att det görs en framställning till VGR att VGR-projektet LISA också ska inkludera det kommunala behovet av att ha tillgång till regionens IT-mjukvara för hantering av prover.

Vidare föreslår arbetsgruppen att Närvårdssamverkan beslutar att det görs en förstudie utav en grupp med fler kompetenser än de som finns inom nuvarande arbetsgruppen ex personer med kompetens om respektive organisations IT-miljö. Förstudien ska ge beskrivningarna för vilka förutsättningarna som behövs för att kommunal primärvård i Södra Älvsborg ska kunna få tillgång till IT-systemet Analytix eller annat aktuellt system samt etikettskrivare. Förstudien ska ta fram beskrivningar för delarna:

- Sammanställning av vilka svårigheter /hinder som finns utifrån erfarenheter av pilotprojektet samt lösningar för de svårigheter/hinder som identifierats.
- Ansvarsfördelning ur legala perspektiv.
- Estimat av kostnader för implementering och drift.
- Förslag på plan för implementering